

Prezes Urzędu Ochrony
Konkurencji i Konsumentów
Adam Jasser

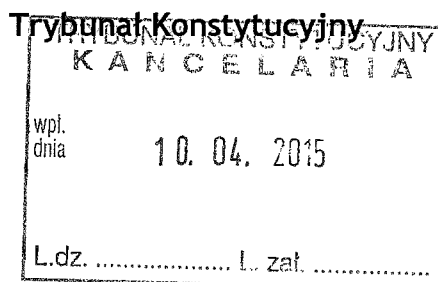

DPR-025-47/15

Warszawa, 10 kwietnia 2015 r.

sygn. akt: P 45/12

Termin rozprawy: 14.04.15

Stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w toku postępowania

W związku z wezwaniem do udziału w rozprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie połączonych pytań prawnych Sądu Rejonowego w Koninie dotyczących zgodności art. 96, 97 i 98 Prawa bankowego z Konstytucją RP oraz Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, przedstawiam, jakie działania w ostatnich latach były podejmowane przez Prezesa UOKiK w związku ze stosowaniem przez banki bankowego tytułu egzekucyjnego oraz jakie nieprawidłowości w związku z wykorzystywaniem tego instrumentów zostały zauważone.

Na wstępie pragnę zaznaczyć, że w ramach swoich kompetencji Prezes UOKiK prowadzi stały monitoring rynku usług bankowych, który z punktu widzenia ochrony interesów konsumentów jest rynkiem o bardzo dużym znaczeniu. W przypadku zauważenia nieprawidłowości, w zależności od jej charakteru, Prezes UOKiK może wystąpić z pozwem o uznanie stosowanych postanowień wzorca umownego za niedozwolone albo wszcząć postępowanie administracyjne w przypadku podejrzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

I.

W dotychczasowej działalności Prezes UOKiK wystąpił z jednym pozwem o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolony dotyczącym bankowego tytułu egzekucyjnego, w którym zakwestionowane zostało następujące postanowienie o treści:

„Kredytobiorca oraz Współkredytobiorca (jeśli jest stroną Umowy) oświadcza w trybie art. 97 ust. 1 i 2 ustawy z 29.08.1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 72 z 2002 r. poz. 665 z późn. zm.), że poddaje się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego w zakresie roszczeń Banku wynikających z niniejszej Umowy z tytułu:

a) Kredytu, w tym kapitału, odsetek oraz należnych opłat i prowizji, do kwoty 80 000 zł, przy czym Bank może wystawić bankowy tytuł egzekucyjny do kwoty

zadłużenia 80 000 oraz wystąpić o nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w terminie do 31.12.2030 roku.

b) Limitu, w tym Kapitału, odsetek oraz należnych opłat i prowizji, do kwoty 40 000 zł, przy czym Bank może wystawić bankowy tytuł egzekucyjny do kwoty zadłużenia 40 000 zł oraz wystąpić o nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w terminie do 31.12.2030 roku. W przypadku przedłużenia Limitu w trybie § 7, termin, do upływu którego Bank ma prawo wystąpić o nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności ulega przedłużeniu o okres, o który został przedłużony Limit”.

Powyższe postanowienie było przedmiotem orzeczeń Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (który wyrokiem z dnia 6 grudnia 2011 r., sygn. akt XVII AmC 265/11, uznał klauzulę za niedozwoloną), Sądu Apelacyjnego w Warszawie (który oddalił apelację pozwanego - wyrok z 19 października 2012 r. sygn. akt VI ACa 544/12) oraz Sądu Najwyższego (który oddalił skargę kasacyjną pozwanego - wyrok z dnia 10 stycznia 2014 r., sygnatura akt I CSK 183/13). Klauzula jest wpisana do Rejestru klauzul niedozwolonych pod numerem 5604.

Argumenty, że względu na które sądy uznały, że przytoczone postanowienie można uznać za niedozwolone, dotyczą przede wszystkim zastrzeżonego długiego terminu, w jakim bank może wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności oraz brak funkcjonalnego powiązania tego terminu z wierzytelnością, a w szczególności z terminem przedawnienia roszczeń. Sądy rozstrzygające sprawę zwróciły również uwagę, że odległy termin rodzi po stronie konsumenta niepewność co do jego sytuacji prawnej. Zauważono, że kwestionowana klauzula prowadzi do zapewnienia sobie przez bank nadmiernego, w stosunku do potrzeb, zabezpieczenia swoich interesów majątkowych, ponieważ zakłada możliwość ujmowania w bankowym tytule egzekucyjnym także roszczeń przedawnionych. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że pomimo iż przepisy nie zawierają zakazu obejmowania bankowym tytułem egzekucyjnym także roszczeń przedawnionych, to jednak takie postępowanie banku wynaturza przywilej banku określony w art. 96 - 97 Prawa bankowego.

II.

W decyzji z 31 grudnia 2009 r. (numer DDK 15/2009; decyzja jest prawomocna) Prezes UOKiK zakwestionował stosowane przez bank postanowienie o treści „*Bank ma prawo objąć bankowym tytułem egzekucyjnym - obok wierzytelności kapitałowych - także odsetki i koszty związane z realizacją Umowy oraz wszelkie koszty związane z windykacją należności Banku wraz z kosztami zastępstwa prawnego. Bank będzie mógł wystąpić o nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w terminie 5 lat od dnia rozwiązania Umowy*” jako sprzeczne z art. 96 ust 1 i 2 Prawa bankowego i zobowiązał przedsiębiorcę do zaniechania naruszenia poprzez usunięcie z postanowienia słów „*oraz wszelkie koszty związane z windykacją należności Banku wraz z kosztami zastępstwa prawnego*”. Uzasadniając swoje stanowisko, Prezes UOKiK wskazał, że art. 96 ust. 1 i 2 prawa bankowego przewiduje, że bankowy tytuł egzekucyjny może zostać wystawiony na podstawie ksiąg banków lub innych dokumentów związanych z dokonywaniem czynności bankowych. Tymczasem zakwestionowane postanowienie wzorca umowy dopuszcza wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego w zakresie szerszym, niż wskazuje przepis ustawy, zezwalając na

objęcie bankowym tytułem egzekucyjnym „wszelkie koszty związane z windykacją”, „wraz z kosztami zastępstwa prawnego”.

III.

W wyroku z 4 listopada 2009 r. z powództwa Stowarzyszenia Towarzystwo Lexus w Poznaniu, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone postanowienie o treści „*Posiadacz rachunku oświadcza, że w zakresie roszczeń wynikających z niniejszej Umowy dobrowolnie poddaje się egzekucji prowadzonej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego do wysokości 30.000 zł (trzydziestu tysięcy zł) obejmujących kwotę długu wraz z odsetkami oraz koszty sądowe i wszelkie inne koszty i wydatki niezbędne do celowego dochodzenia praw przez* ”. W uzasadnieniu wyroku wskazano, że kwestionowane postanowienie umowne ma mało precyzyjne brzmienie, co pozwala w praktyce na wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego odnośnie wszelkiego rodzaju kosztów, które mają jakikolwiek związek z prowadzeniem czynności windykacyjnych. Zdaniem sądu jest tak tym bardziej, że nie jest wiadome, jakiego rodzaju koszty mogą być zaliczone w poczet kosztów windykacyjnych. W wyroku oddalającym apelację (wyrok z 22 września 2010 r., sygn. akt VI A Ca 185/10) Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że „*wykracza poza dobre obyczaje wykorzystywanie niewiedzy konsumentów w zakresie możliwości wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego obejmującego, zgodnie z kwestionowanym postanowieniem, również koszty sądowe jak i wszelkie inne koszty i wydatki niezbędne do celowego dochodzenia praw przez Bank*”.

Powyższe postanowienie, wpisane do Rejestru klauzul niedozwolonych pod numerem 2908, było podstawą do wydania przez Prezesa UOKiK decyzji z 21 czerwca 2013 r. (numer RWR 16/2013; decyzja nie jest prawomocna, przedsiębiorca złożył odwołanie) stwierdzającej naruszenie zbiorowych interesów konsumentów przez bank, który stosował postanowienie o treści: „*Kredytobiorca oświadcza, że poddaje się egzekucji, która może być wszczęta na podstawie zaopatrzonego w klauzule wykonalności bankowego tytułu egzekucyjnego, wystawionego zgodnie z art. 96-98 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (tekst jednolity Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 - z późniejszymi zmianami) przez S.A. w W w zakresie roszczeń tego Banku wynikających bezpośrednio z niniejszej umowy kredytu w formie odnawialnej linii kredytowej w rachunku , do kwoty zadłużenia w wysokości zł (słownie złotych:.....), obejmującej kwotę kapitałową kredytu wraz z odsetkami, kosztami sądowymi oraz wszelkimi innymi kosztami poniesionymi przez S.A. w związku z dochodzeniem przez S.A. swoich wierzytelności, w odniesieniu do którego to bankowego tytułu egzekucyjnego Bank może wystąpić o nadanie mu klauzuli wykonalności najpóźniej w terminie do dniar.*”. Uzasadniając decyzję, Prezes UOKiK wskazał, że podobnie jak w klauzuli wpisanej pod numerem 2908 do Rejestru klauzul niedozwolonych, stosowane przez bank postanowienie pozwala na wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego w stosunku do „wszelkich innych kosztów poniesionych przez S.A.”.

IV.

Poza wskazanymi powyżej nieprawidłowościami związanymi ze stosowaniem bankowych tytułów egzekucyjnych, Prezes UOKiK otrzymał również sygnały, z których wynika, że uproszczony sposób dochodzenia wierzytelności jest często nadużywany przez banki. Do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zgłaszają się konsumenci, którzy skarżą się na działanie banku (np. obciążanie opłatami, windykacja), którego elementem jest wykorzystanie lub możliwość wykorzystania bankowego tytułu egzekucyjnego w związku z umową o kredyt lub umową rachunku bankowego. Przykładem mogą być działania niektórych banków związane z dochodzeniem roszczeń z tytułu opłat za prowadzenie rachunku bankowego. Ze skarg konsumentów wynika, że w przypadku gdy rachunek oferowany jest dodatkowo przy zawieraniu umowy dotyczącej innego produktu, część konsumentów, nie pamiętając o istnieniu rachunku bankowego nie zapewnia na tym rachunku środków na pokrycie opłat za jego prowadzenie. W takiej sytuacji, bank często nie informuje konsumenta o konieczności uzupełnienia środków na rachunku, lecz dochodzi swoich roszczeń w sytuacji gdy ujemne saldo osiągnie znaczny poziom (np. po 2 latach). Bank mając możliwość wykorzystania bankowego tytułu egzekucyjnego nie zawsze jest zainteresowany, by na bieżąco informować klienta o powstającym czy powiększającym się zadłużeniu.

Z uwagi na zaobserwowane nieprawidłowości w stosowaniu przez banki bankowego tytułu egzekucyjnego, Prezes UOKiK od dłuższego czasu zajmuje stanowisko o konieczności reformy tej instytucji. W ostatnim czasie trzykrotnie prezentował swoją opinię dotyczącą tego zagadnienia, wskazując na potrzebę prokonsumenckiej nowelizacji przepisów.

W uwagach do projektu stanowiska Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz ustawy - kodeks postępowania cywilnego (druk sejmowy 2251) zgłoszonych pismem z dnia 7 lipca 2014 r. Prezes UOKiK w szczególności wskazał na konieczność wydłużenia do trzydziestu dni terminu w którym sąd powszechny zobowiązany jest do wydania postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Zdaniem Prezesa UOKiK pozwoli to sądom na bardziej wnikliwe badanie złożonych przez banki wniosków. Prezes UOKiK uzasadniając swoje poparcie dla nowelizacji przepisów dotyczących bankowego tytułu egzekucyjnego wskazał, że jest to instytucja wywodząca się z okresu, gdy relacje między bankiem i klientem bardziej przypominały relacje pomiędzy organem administracji a obywatelem, co w kontekście odmiennych uwarunkowań gospodarczych powinno skłonić prawodawców do ograniczenia uprzywilejowanej pozycji banków. Prezes UOKiK zauważył, że bankowy tytuł egzekucyjny w obecnym kształcie nie przystaje do współczesnych realiów rynkowych i w sposób bardzo istotny zakłóca równowagę stron stosunku cywilnoprawnego na niekorzyść konsumenta, któremu współcześnie przyznaje się - jako stronie słabszej - szczególną ochronę.

W opinii dotyczącej rozwiązań zaproponowanych w projekcie ustawy o zmianie ustawy - Prawo bankowe, ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz ustawy o ewidencji ludności (druk senacki nr 785) sporządzonej dla Komisji Ustawodawczej Senatu w styczniu 2015 r. Prezes UOKiK zaproponował modyfikację przepisów dotyczących bankowego tytułu

egzekucyjnego i wyłączenie możliwości stosowania tej instytucji w stosunku do roszczeń wynikających z opłat związanych z prowadzeniem rachunku bankowego. Prezes UOKiK wyraził zdanie, że bankowy tytuł egzekucyjny jest instrumentem zapewniającym bankom uprzywilejowaną pozycję w dochodzeniu roszczeń wynikających z czynności bankowych i jego zastosowanie powinno być ograniczone co najwyżej do czynności o najbardziej doniosłym charakterze. W uzasadnieniu stanowiska wskazano, że w odniesieniu do umowy rachunku bankowego, z uwagi na łatwość dochodzenia roszczeń przy wykorzystaniu BTE, bank nie jest zainteresowany ostrzeganiem konsumenta o groźbie powstania zadłużenia na „zapomnianym” rachunku, stąd ograniczenie możliwości stosowania bankowego tytułu egzekucyjnego motywowałoby podmiot prowadzący rachunek do skutecznego przypominania konsumentowi o istnieniu rachunku oraz o jego ujemnym saldzie.

Dodatkowo, w uwagach do projektu założeń projektu ustawy o kredytach związanych z nieruchomościami zgłoszonych w marcu 2015 r. Prezes UOKiK odwołując się do art. 28 ust. 1 dyrektywy 2014/17/UE, który nakazuje przyjęcie środków zachęcających kredytodawców do należytej cierpliwości przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, wskazał, że ma wątpliwości, czy przewidziany w projekcie ustawy obowiązek wystania ostatecznego wezwania do zapłaty z terminem płatności nie krótszym niż 30 dni każdorazowo przed wystawieniem bankowego tytułu egzekucyjnego w sposób dostateczny zapewnia spełnienie wymogu dyrektywy.

Podsumowując, zdaniem Prezesa UOKiK, w obecnych realiach gospodarczych, brak jest uzasadnienia dla statuowania uprzywilejowanej pozycji banków wobec klientów (konsumentów) w zakresie dochodzenia roszczeń wynikających z czynności bankowych. Co więcej, widoczna tendencja banków do rozszerzającej interpretacji przepisów dotyczących bankowego tytułu egzekucyjnego oraz nadużywania przyznanego uprawnienia, może prowadzić do realnego zagrożenia interesów konsumentów, którzy w przypadku usług bankowych, z uwagi na złożoność produktów finansowych, są od początku znacząco słabszą stroną umowy.

W opinii Prezesa UOKiK, propozycje ograniczenia stosowania BTE powinny być pierwszym krokiem do jego stopniowej eliminacji z obrotu.

PREZES
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Adam Jasser

Załączniki:
- 3 odpisy pisma